REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nax. Augenfeld & Emeric Lessner. Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger. Ekstein Bernat. Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate.
Pe un an 40 franci. pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea. Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 243. Brașov, Duminecă 2 (15) Noemvrie. 1908.

Zile grele.

Brașov, 1 (14) Noemvrie a. c.

Inainte cu două săptămâni un corespondent al nostru din Făgăraș ne-a dat o icoană despre lucrarea de sobol ce-o săvârșește în comitatul Făgărașului „ilustritatea“ sa Szabo Elemer, fost învățător, azi vice-inspector școlar însărcinat provizor cu agendele inspectoratului reg. ung. de școale din Făgăraș. Acest locțiitor de inspector, mâna dreaptă a fișpanului, vrea — se vede — să-și câștige cu ori-ce preț merite neperitoare cucerind nouă terenuri pentru șovinismul dominant. Ni-s'a spus că aleargă în dreapta și'n stânga prin întreg comitatul și îi omoară pe bieții creștini din comunele mai fruntașe cu dragostea, oferindu-și serviciile. Vrea să convingă pe oameni că nu vor scăpa din încurcătură până ce nu vor preface școalele lor confesionale în școale de stat. In câte-o comună intră în tocmeală cu susținătorii școalelor noastre, ca să cedeze deocamdată măcar un post de învățător, care să fie ocupat de un învățător de stat. Le oferă apoi oamenilor aziluri de copii pe chieltuiala statului. Cu astfel de tocmeli au umblat pe la Bran, Zărnești, Tohan, Șinca, Galați etc. In vii colori ne-a descris apoi amintitul corespondent uneltirile, prin cari fișpanul și locțiitorul de inspector umblă să zădărnicească votul comunei politice Șinca-vechiă, care a destinat bisericei unite de acolo un ajutor anual de 2400 coroane, ca să-și poată susținea școala.

De când am primit aceste informațiuni ne-au ajuns la cunoștință și alte vești și faime despre târguielile și tocmelile ce urmează a se face în comitatul Făgărașului pe socoteala școalelor noastre confesionale. Dacă veștile nu veneau din toate părțile și dela oameni de cea mai bună credință, eram dispuși a crede că totul este o glumă de carneval, însă veștile se susțin și se înmulțesc, capătă contury tot mai îngrozitoare, dând pe față lucrarea de sobol a oamenilor guvernului; mâna lungă a lui Apponyi, care n'așteaptă până ce în terminul legal Românii noștri vor face ce le stă în putință în favorul școalelor lor, ci dea-dreptul stăruie pentru paralizarea lucrării de apărare a confesiunilor noastre și ca să ajungă mai iute la scop a pășit pe calea negocierilor și compromiselor cu fruntașii comunelor noastre bisericești; unde nu poate să nimicească cu totul școalele noastre, să între cel puțin pe delături în cetatea lor, propunând pe calea tocmelei ca, în schimbul ajutorului ce-i dă statul, școalele să treacă în câte un loc cu totul, în alte locuri în parte în posesiunea și sub ingerința directă a statului.

Și e foarte cutezător locțiitorul de inspector. După informațiunile cele mai nouă ce le am primit și cari se cuprind în corespondența din protopopiatul Branului, ce o publicăm mai jos, el vrea să apuce taurul de coarne ca unul din atleții cei mai temerari ai arenelor spaniole unde se petrec renumitele lupte cu taurii.

Nu știm întru cât merită acel Szabo Elemer un asfel de compliment, ori că acțiunea lui de cucerire apare în aceasta lumină numai din cauza nemerniciei multora din aceia contra cărora este îndreptată. Nu vrem încă să ne spunem cuvântul din urmă. Incă suntem mai mult înclinați a crede că avem de a face c'o exagerație și că e imposibil ca cei ce stau azi în fruntea comunelor celor mari bisericești dela Bran și Zărnești să fi uitat într'atâta de sfânta lor datorie națională, ca să între serios în tocmeli cu cei mai incarnați adversari ai școalelor și ai culturei noastre românești pentru a le vinde sau a le da în parte în posesiunea lor, ca să scape astfel de obligământul și de munca și jertfa de a le mai susținea prin propriile puteri, și — mai știi — să-și facă și mână bună la cei dela putere, cari mereu le cântă la urechie susținitorilor scoalelor noastre românești: N'aveți încătrău, e spre binele vostru să nu mai stăruiți și să nu vă mai năcăjiți în zadar, ci să vă predați cu școale cu tot, căci așa mai iute veți ajunge la ținta ce trebue să o aibă înaintea ochilor ori-ce patriot adevărat!

Ori cât de mult simțul nostru de demnitate națională ne reține a da cu prea mare ușurință crezământ unor vești atât de îngrozitoare, suntem pe de altă parte prea mult conștii de datoria noastră în aceste zile grele, decât ca să retăcem marile îngrijiri ce i-au cuprins pe toți auzind de desele conferiri ale desamintitului locțiitor de inspector cu fruntașii bisericești și mireni din numitele comune.

La rândul lor sunt datori onoarei lor și sunt datori demnităței și liniștei poporului și a bisericei române, d-l protopop și d-l președinte al scaunului școlar din Zărnești să comunice publicului român dacă este ceva adevărat și ce este adevărat din cele ce se afirmă în corespondența de mai la vale despre negocierile și pertractările, ce le-ar fi avut cu privire la școala centrală română gr. or. din Bran și la școala gr. or. română din Zărnești cu unealta contelui Apponyi din comitatul Făgărașului.

De mai mult de o jumătate de veac s'a lucrat la punerea temeliei și susținerea amintitelor școale la lumina zilei și înaintea ochilor întregei obște românești. Nu s'a făcut până acum nici cel mai mic lucru în favorul acestor așezăminte de cultură națională ca el să fie tăinuit, să nu știe despre el tot ce numai să poate mic și mare. Ne cutremurăm și numai la gândul că tocmai în ziua de azi, când trebue să știm mai mult ca ori și când toți din toate părțile despre cel mai mic pas ce-l facem în interesul școalelor noastre, să se întâmple lucruri atât de grave ca cele despre cari se svonește, cu școalele din Bran și Zărnești, tăinuindu-se ceea-ce se face și se lucrează. Oare amestecul străinului și tocmeala cu el să fie cauza acestei tăinuiri? Atunci ar fi vai și amar de învățământul nostru românesc din numitele două mari și înfloritoare comune.

Dacă ne amenință vr'un pericol din această parte, trebue să o știm cu o zi, cu o oară, ba cu un minut înainte. Să se dea așadară pe față neamânat ce este și ce nu adevărat.

Ne oprim deocamdată aici și ținem a accentua la încheiere, că nu putem crede și ar fi o monstruositate ca cei din centrul arhidiecezei, să fie implicați într'un mod sau altul, cum s'a lățit faima, în negocieri de această natură. Abstrăgând dela aceea că nu se poate admite ca cu învoirea lor să se petreacă un astfel de trafic pernicios și umilitor cu școalele noastre, mai este și „Statutul organic“ care le interzice aceasta fără consimțământul prealabil al sinodului și al congresului național bisericesc, cari singure sunt în drept a decide asupra direcțiunei ce este a se observa față cu năvala grea ce o dau adversarii culturii românești asupra școalelor noastre.

Din dieta ungară. In ședința de eri a dietei dep. *Babocsay* a motivat în numele stângei propunerea sa privitoare la »crucea jubilară«, înființată de Maj. Sa anul acesta din prilejul jubileului său de 60 ani de domnie, despre care oratorul susține, că nici un Maghiar nu o poate purta. Ministrul *Wekerle*, răspunzând, spune, că prin legile dela 1867 guvernarea Maj. Sale a fost legalizată, prin urmare guvernarea Maj. Sale n'a început la 1867 ci la 1848. (Proteste în stânga). Wekerle spune apoi că crucea jubilară nici nu este un ordin, ci o medalie și nimeni nu este obligat a-o purta. Cere să nu se primească propunerea lui Babocsay. Dieta a ales apoi membrii în comisiunea pentru studiarea reformei electorale și în comisiunea pentru studiarea proiectului de lege privitor la anexarea Bosniei și Herțegovinei. Intre membrii aleși nu se află nici un singur membru al opoziției maghiare din dietă.

Un comunicat al clubului dietal. Președintul clubului naționalist d- Dr. Teodor Mihali, în ședința de Joi a clubului, a raportat despre adunările, cari s'au ținut în timpul din urmă pentru votul universal și a arătat toate hotărârile și declarațiunile aduse la aceste adunări. Clubul deputaților a luat cu vină plăcere act despre manifestația impozantă a conștiinței poporului nostru și despre manifestațiile de încredere și alipire față de deputații naționaliști, și în firma credință că va putea conta și în viitor la sprijinul întreg al poporului român în lupta grea ce va trebui să se deschidă deja în proximile zile pentru drepturile națiunei române, *a exprimat tuturor inițiatorilor și participanților acestor adunări mulțumile frățești.*

Atitudinea Angliei și probabilitatea unui războiu. Discursul rostit de primul ministru al Angliei, Asquith, a produs mare nemulțumire în cercurile oficiale din Sofia. Iată ce se declară în aceste cercuri: »Dacă Anglia ar dori în mod sincer ca să se facă înțelegerea turco-bulgară, lordul Asquith nu ar fi putut ține un asemenea limbagiu, care este o încurajare a pretențiilor Turciei și o zădărnicire a șanselor de înțelegere, atât de slabe și acum. Din acest discurs se poate trage concluzia că Anglia nu dorește pace în Balcani și că aceasta nu va putea deci fi menținută. Dacă discursul lordului nu va fi rectificat, șederea delegatului nostru, Liapschev, la Constantinopol, devine inutilă. Alte griji ne vor preocupa«.

Anexarea Bosniei. Guvernul austriac a supus camerei, proiectul de lege pentru întinderea drepturilor de suveranitate a împăratului asupra Bosniei și Herțegovinei.

In cestiunea comisiunei de 31.

D-l Dr. Teodor *Mihali*, președintele Clubului parlamentar al naționalităților a trimis următoarea scrisoare deputatului Hoitsy Pál, vicepreședintele clubului 48-ist.

Ilustre Domnule președinte!

Din încredințarea clubului parlamentar al naționalităților, am onoare a vă aduce la cunoștință, ca președintelui partidului independist, că clubul nostru nu dorește a fi reprezentat în comisia de 31. esmițândă pentru desbaterea proiectului referitor la votul universal, și astfel nu dorește a candida pe nimeni la locul de membru în com., oferit de Ilustritatea Voastră.

Cauza genetică a acestei decisiuni a noastre există nu numai în împrejurarea că partidele din majoritate n'au dat loc partidelor din minoritate în cele mai ponderoase comisiuni ale parlamentului, — ceeace au făcut-o contra principiilor parlamentare, — și ce ne-a silit să abzicem din toate comisiile parlamentare, ci se bazează cauza decisiunei noastre și pe împrejurarea cardinală, că proiectul de lege prezentat în principiile fundamentale e lipsit cu totul de acele calități, cari ar asigura desvoltarea democratică a țării, precum și validitarea egală a popoarelor cari constituesc țara. Proiectul prezentat e departe de reforma electorală pusă în prospect prin promisiuni hotărâte a tuturor factorilor din stat, — și astfel abstrăgând dela împrejurarea, că activitatea noastră în comisiune apare fără prospect din punct de vedere al valorizării principiului democratizmului, nu putem să luăm parte nici în activitatea premergătoare a comisiunei și pregătirea proiectului, căci nu voim a produce prin conlucrarea noastră impresia, că prin prezentarea proiectului din cestiune considerăm promisiunea politică făcută cu toată hotărârea de împlinită.

Primiți, Ilustre Domnule, expresiunea deosebitei mele stime.

Budapesta, la 12 Noemvrie n. 1908.

Dr. Theodor Mihali,
președ. clubului deputaților naționaliști.

Din proiectul reformei electorale.

Indreptățirea de a alege și de a fi ales.

Din proiectul ministrului Andrassy, presentat în ședința de Mercuri a dietei ungare, reproducem în următoarele părțile, cari se ocupă cu îndreptățirea de a alege și de a fi ales deputat. Ceilalți §§-i ai legei sunt de mai puțină importanță și conțin dispozițiunile, cari se referă la technica conscrierei alegătorilor și la procedura la alegeri.

§. 1. Drept de alegător pentru alegerile parlamentare are fiecare bărbat, care e cetățean ungar, a împlinit 24 ani, are o locuință stabilă (§. 2), nu stă în vreun serviciu public care este incompatibil cu dreptul de alegător (§. 3). și, care nu e eschis dela dreptul de a alege (§. 4.)

§. 2. Locuință stabilă are acel bărbat, care locuește de cel puțin un an în una și aceiași comună, în casa proprie sau ca servitut, care locuește în chirie cu dreptul de abzicere de cel puțin 2 săptămâni, res-

pective are o locuință de sine stătătoare, sau acela, care locuește la o persoană cu locuință de sine stătătoare cel puțin de un an în una și aceiași comună.

§. 3. Intr'un serviciu incompatibil cu dreptul de alegere sunt a) ofițerii, preoții militari, gagiștii și soldații armatei comune sau a gendarmeriei, cari stau în serviciu activ. Escepție fac numai acei (rezerviști, cari în urma îndatoririlor legale sunt chemați sub arme și spre scopul acesta stau în serviciu activ pentru un timp hotărât. b) Persoanele cari stau în serviciul poliției de stat, municipale sau comunale.

§. 4. Eschiși dela dreptul de alegător sunt următoarele persoane:' a) a căror minoritate a fost prelungită, b) cari sufer de alienație mentală, apoi idioții și surdomuții, cari nu se pot înțelege prin semne; c) cari stau sub concurs sau cari pentru risipă au fost puși sub curatelă. 4) cari beneficiază de un ajutor sau de o binefacere publică sau cari au beneficiat însă, n'a trecut încă un an dela încetarea beneficiului. *Nu sunt însă eschiși* dela dreptul de vot acei, cari primesc un ajutor sau o rentă dela o cassă de bolnavi etc., cari primesc un ajutor, fiind încercați de o catastrofă elementară și în fine acei, cari beneficiază de un stipendiu, sau ai căror copii au stipendii și sunt liberați de didactru și taxe școlare, 5) cari pentru scandaluri provocate *în beție* în locuri publice au fost în decurs de doi ani cel puțin de două ori pedepsiți dacă dela împlinirea sau prescrierea ultimei pedepse încă n'a trecut anul, 6) a cărui drept de alegător a fost *suspendat.* 7) cei cari pentru o crimă sau un delict au fost condamnați la *pedepse de închisoare*, în timpul dela întrarea în vigoare a sentinței până la împlinirea sau prescrierea pedepsei, *escepționând* cazurile, când pedeapsa a fost condiționat suspendată sau prin grație regală iertată; cei cari se află în închisoare preventivă în urma unei hotărâri judecătorești.

8) Cei cari au fost *condamnați la închisoare* pentru crime sau delicte săvârșite din pofta de câștig, *în contra statului, cei cari au păcătuit contra alineatului doi al §. 172 art. de lege 5 din 1878* (»agitație« contra naționalității, etc. Not. Red.) și cei cari au contravenit art. de lege din 1908 în cestiunea emigrărilor. Toți aceștia, adecă și »agitatorii« *n'au drept electoral activ nici pasiv timp de 5 ani, începând dela împlinirea sau prescrierea pedepsei.* 9) în fine cei cari nu au fost condamnați la pierderea drepturilor politice.

§. 5. In scopul esercitării dreptului de alegător este a se compune o *listă cu numele alegătorilor*. Numai acei pot vota, cari sunt întroduși în listă. Cei, cari sunt întroduși în listă pot vota și în cazul, când conform §§. 1 și 4 n'ar avea dreptul de vot. Acele persoane ale armatei, cari sunt chemate sub arme, nu pot să-și exercite dreptul electoral în timpul cât stau în serviciul activ al armatei. Votul aceluia, care e primit în listă însă este eschis dela vot în înțelesul punctelor 6—9 a §-ului 4, nu este, cei drept, valabil, dar nevalabilitatea votului se poate enunța numai în decursul aprecierei valabilității alegerilor de deputat.

§. 6. Acei alegători, cari știu scrie și ceti (alegători direcți) exercită dreptul electoral direct și în persoană, ceilalți indirect și prin electori.

(Va urma).

Din protopopiatul Branului.

— Sacrificarea școalelor confesionale. —

Dăm loc corespondenței de mai jos, asupra căreia ne dăm părerea în articolul din fruntea foii:

Mult stimată Redacțiune!

Incă înainte de asta cu câteva luni se lățise svonul, că între inspectorul reg. școlar *Szabo Elemer* dela Făgăraș și între protopopul gr. or. din Zârnești *Ioan Hamzea* ar decurge petractări pentru *trecerea în posesiunea statului a școalei centrale române gr. or. din Bran și în parte a școalei gr. or. române din Zârnești.*

Ceea-ce la început mulți nu puteau crede, începe acum a se adeveri. Se vorbește acum ca despre *un fapt împlinit*, că Brănenii au acceptat propunerea inspectorului regesc de a sista cu finea anului acestuia școlar școala lor cu trei învățători din centrul Branului și a o trece împreună cu încăperile sale de până acum în posesiunea statului, care precum se știe, susținea până acum în centrul Branului o școală cu doi învățători.

Rămâne numai ca asupra acestei propuneri, care se zice că la intervenirea protopopului *Hamzea* ar fi având deja și prealabila aprobare a factorilor decizători din Sibiiu (?—Red.) să se aducă și un concluz formal din partea reprezentanței celor 10 comune bisericești brănene ca susținătoare a școalei respective.

Referitor la școala confesională din comuna Zârnești, care este centrul protopopiatului Bran, încă s'au urmat serioase pertractări între inspectorul regesc de școale de o parte și între protopopul *Hamzea* și președintele scaunului școlar N. *Garoiu* advocat de altă parte. Ba se asigură că inspectorul de școale însoțit de protopopul au umblat și la Sibiiu în cauza aceasta pentru a solicita și consimțământul Excelenței Sale Metropolitului și a altor factori hotărâtori. In urma acestor pertractări inspectorul regesc de școale a înaintat comitetului parochial gr. or. din Zârnești prin președintele acestuia o propunere în scris, în senzul căreia *biserica gr. or. din Zârnești să sisteze cu finea acestui an clasa V și VI precum și cursurile de repetiție ale școalei sale confesionale rămânând astfel numai cele 4 clase inferioare.*

Elevii școalei confesionale să treacă pe viitor în clasa V și VI la școala de stat din loc. Deoarece însă în edificiul de acum al școalei de stat nu sunt încăperi îndestulitoare pentru un număr mai mare de elevi, biserica gr. or. să se oblige până la alte dispozițiuni, ca *din edificiul școalei sale confesionale să cedeze în folosința statului o sala de învățământ*, în care învățătorul de stat ce-l va denumi minstrul să instrueze cl. V și VI sub acelaș acoperemânt cu învățătorii confesionali din celelalte 4 clase inferioare.

Propunerea aceasta va fi supusă în curând deliberării comitetului și sinodului parochial din Zârnești, ale căror hotărâri sunt așteptate în cea mai mare încordare.

Un prietin al școalei.

„Pester Lloyd“ și manifestațiile naționaliste.

Sub acest titlu cetim în »*Conservatorul*« din București de Vineri următoarele:

Ocupânduse de caracterul anti-austriac al primelor manifestații naționaliste din țara românească, *Pester Lloyd* se măgulea, mai zilele trecute, cu ideea că ele nu reprezintă un sentiment popular și că se datoresc numai unei trecătoare și puțin serioase agitațiuni politice.

In urma celor petrecute Dumineca trecută, la Craiova și la Severin, ziarul va trebui de sigur să revină asupra acestei opiniuni, formulată cu prea multă ușurință, credem noi.

Nu e vorba numai de o simplă agitațiune politică, cum pretinde *„Pester Lloyd“*. E un puternic curent de conștiință națională, care se vede în toate manifestațiunile produse și la care — semn foarte îmbucurător — participă toate păturile noastre sociale și reprezentanți ai tuturor partidelor politice.

Nu există deosebire de vederi, în revindicarea drepturilor sfinte ale neamului românesc și dacă o constatare se impune, ea nu este aceea pe care a făcut'o organul pestan.

Dimpotrivă.

Sunt mai bine de treizeci de ani de când România întreține raporturi, pe care lumea oficială le întitula »cordiale«, cu împărăția habsburgică și numai astăzi se vede, cât de streine de inima și sufletul poporului nostru, sunt aceste legături. Nu voim să inzistăm asupra cauzelor unei situațiuni, care se manifestă, dela un capăt al țării la celălalt. Constatarea aceasta însă se impune mai mult decât aceea formulată de *„Pester Lloyd“* și nu e nevoie să adaugem, că o vedem cu regret.

Probabil că marele ziar unguresc nu a voit să o mărturisească. In fundul sufletului său, el a trebuit totuși să vadă că »amica intimă« a împărăției lui Francisc Iosif nu mai poate fi acea docilă și ascultătoare țară de altădată, gata să sacrifice totul numai pentru a se bucura de acest pompos titlu.

La acest rezultat am ajuns după treizeci de ani de relații cu Austro-Ungaria și când *„Pester Lloyd“* afirmă că manifestațiunile naționaliste dela noi sunt rezultatul unei agitații politice, o face fără îndoială cu intenția și cu scopul de a disimula adevărul, ori spre a atenua realitatea faptelor.

Adunare poporală în Cap. Mănăștur.

In comuna Cap. Mănăștur încă s'a ținut o adunare de protestare în 25 Oct. în care poporul din jur și loc s'a adunat în număr mare, ascultând glasul de chemare a povățuitorilor săi. Adunarea s'a ținut sub prezidiul D-lui Alexandru *Pop*, în prezența puterei publice a D-lui Esztegar Istvan, pretore.

D-l George *Petrovan* prin o vorbire acomodată deschide adunarea, și apoi a urmat constituirea. A pășit pe tribună oratorul de frunte Dr. Gavril *Buzura* advocat și prin vorbirea-i energică a desfășurat datorințele cetățanului față de stat, și vice-versa și drepturile ce-i compet cetățanului, a arătat sfințenia dreptului de alegere de deputat, și cum ministrul actual de interne voiește prin proiectul lui nedrept să răpească acel drept mulțimei cetățenilor.

După aceea s'a ridicat președintele și în termini aspri înferează nedreptatea proiectului pentru votul plural. In urmă prezintă următoarea propunere:

»Cetățenii din cercul pretorial al Cap. Mănășturului întruniți, cer cu stăruință întroducerea votului universal egal și secret după comune, și deodată cu aceasta cerere protestează cu toată energia împotriva votului plural, propus din partea D-lui ministru Andrassy, pentru că acest vot ar nimici egalitatea cetățenilor cu privire la dreptul de alegere«.

Face propunere mai departe ca să se trimită o telegramă de omagiu și rugare cancelariei imperiale. Adunarea a primit cu etuziasm ambele propuneri.

Raportorul.

Replicăm »Tribunei« care în Nr. său 236 din luna curentă răspunde în felul ei la articolii noștri întitulați »Din mizeriile noastre« (Nrii 230 și 231 din Oct. a. c.)

»Am putea să răspundem și noi printr'o serie de articoli — zice »Tribuna« — dacă n'am ținea să dovedim prin fapte că ne place concordia și frăția. Nu credem însă folositor pentru cauza națională să ne pierdem vremea cu discuțiuni oțioase«...

»Să ne pierdem vremea«! Așadar »Tribuna«, vrând să dovedească prin *fapte* că-i place concordia și frăția, nu crede folositor pentru cauza națională a-și »pierde vremea« dând o lămurire leală și sinceră ziarului nostru, care a fost accentuat cu părere de rău că ea, »Tribuna«, dă ospitalitate prozei josnice a unor oameni din Cluj, cari pentru satisfacerea patimilor personale nu s'au sfiit să ia în deșert chemarea sfântă a pressei noastre, ci au umblat să inducă în eroare »Gazeta« prin niște comunicate născocite și false.

Curios mod de a dovedi prin fapte că »îți place concordia și frăția«!

Nu se ține însă nici de 'astă-dată de cuvânt »Tribuna«, căci cu toate astea răspunde, mărginindu-se a nega simplu ceeace a făcut și a lucrat directorul ei înainte cu 12—13 ani. Constatările noastre, că directorul actual al »Tribunei« e încă de pe atunci certat amar cu protopopul din Cluj, care-i luase locul la »Tribuna« vechie, și că în contra celuilalt conducător al grupării dela »Economul« (Dr. A. Frâncu) nutrește asemenea mare dușmănie de când acesta în Aprilie 1895 l'a demascat că în ascuns ținea conventicule cu faimosul șef al secției polițienești a naționalităților Jeszenszki, »Tribuna« dela Arad le declară de niște insinuări perfide și minciuni.

Acele fapte sunt de obște cunoscute publicului nostru, care s'a interesat de ceea ce se petrecea pe atunci la »Tribuna« din Sibiiu. Adevărul lor se poate constata și din coloanele foilor noastre, între cari și »Tribuna« vechie. De aceea ne mărginim la rândul nostru a ruga pe actualul director al »Tribunei« să dovedească a) că n'a fost demisionat de Dr. Rațiu dela »Tribuna« cea vechie, că n'a fost înlocuit la foaie de Dr. E. Daianu, actualul protopop din Cluj, și că n'a avut nici o dușmănie cu acesta din urmă b) să dovedească că n'a convenit și n'a vorbit nici-odată cu

---

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

André Theuriet.

Suflete de liceanĭ.

Cealaltă zi, într'o după prânză închisă de Octombre, priveam pe liceanii cari intrau la Lakanal. Mai e o bucată bună de drum dela stația Bourg-la-Reine până la liceu. — Compania de Orleans, care cu politețe a făcut o stație la poarta Dominicanilor de Arcueil, n'a găsit potrivit de a îngădui aceiași favoare pentru liceul Lakanal. — Școlarii, a lene, urcau în șir prin ceață strada suitoare, care duce la institut, unii singuri, alții însoțiți de mamele încărcate cu pachete. Printre acești din urmă unii erau băieți mari, puțin cam stângaci cu o mijeală de mustață pe buza de sus. Mamele, cu o voce surdă și timidă, le dădeau recomandații amănunțite pentru detaliile toaletei și pentru folosirea economicoasă a proviziunii. Ei, cu șăpcile trase până pe urechi, cu privirea distrată, se mărgineau să răspundă laconic prin scurte mișcări ale bărbiei, și se vedea așa de bine că gândul lor era aiurea, foarte departe, foarte ocupat de lucruri, a căror existență grija de mamă nici n'o presupunea măcar!

La acoastă vârstă critică, când bărbatul se arată în adolescent, părinții, cari își închipuiesc că cunosc în adânc sufletul copiilor lor, sunt jucăria unor simple iluzii. De altfel în cea mai mare parte a timpului ei nu-i văd crescând, ei nu bagă de seamă munca ascunsă, care transformă crisalida în fluture și cred încă că au a face cu broscoiul de 10 ani în al cărui gând citeau ca într'o carte. Și apoi, printr'un fel de indulgență, ei uită aceea ce erau ei înși-și la cincispre-zece ani, ce turburare îi stăpânea, ce accese de dorințe li-se urcau lor atunci la creer și ce preocupări le chinuia sufletul. Pentru a-și da seamă de evoluția sufletească a odraslelor lor ar trebui mai întâi a se strămuta în starea de spirit în care se găseau în timpul adolescenței lor proprii — și tocmai la asta nu gândesc ei niciodată. Cât pentru mine, pentru care această revenire a liceanilor desvăluia amintiri intime de altă-dată, ași face prinsoare că era o prăpastiă între sufletul acestor băiețandrii cu ochii plutind în visare și al mamelor lor îngreuiate de treburi și îngrijate.

Imi revedeam vechiul meu colegiu de provincie cu acoperișul lui patrunghiular, deasupra căruia se ridica clopotnița mică în forma unei stingătoare de luminări; curtea plină de pietre, mărginită de un zid cu sculpturi masive; clasele umede de lângă drum și mă revedeam întorcându-mă la scoală tot pe o asemenea zi cețoasă de Octomvrie.

Nu mai știu bine dacă eram în a treia sau în a doua, dar ceea ce îmi amintesc foarte precis e că cei cinsprezece ani ai mei se împliniseră și că cugetam la totul, afară de *Iliada* și la operele clasice ale lui Racine. Era în aceea vreme în orășelul nostru un circ, unde trei călărețe, trei surori: Wilhelmina, Carolina și Cristina puneau în mișcare toate inimile bărbătești. Grația și frumuseța celor două mai mari ne minuna, pe noi colegienii, dar cum vârsta și situația lor de eroine principale le ținea pe aceste fete mai mari prea departe de noi, nu ne turburau decât foarte puțin Nu era tot astfel cu cea mai mică, Cristina, cari abia avea cincisprezece ani. De aceasta eram toți mai mult sau mai puțin amorezați. Când apărea în circul iluminat pe micul ei cal murg nu aveam ochi decât pentru ea. Dintr'o săritură mlădioasă și ușoară ea se așeza sus pe șeaua ei roșie; pantalonii de culoarea pielei arătau liniile corpului ei elegant, format din vreme; cu o voce frumoasă ea își ațița calul, care lua trapul și apoi galopul. Apoi, aplecată înainte, cu marginile rochiei ridicate, cu biciul în vânt, cu capul încoronat cu o diademă de cosițe negre, buzele desfăcute printr'o mișcare de suris nebăgător în seamă, în sunetul vibrător al arămurilor, ea sbura cuprinsă de fiori și aieriană, ca o libelulă; trecea ca o săgeată printre hârtiile roșii ale cercurilor, sărea din nou pe spinarea calului și cu vârful degetelor trimetea sărutări publicului entusiasmat. — Din parte-mi o adoram în tăcere; o visam în toate nopțile și banii mei din toate săptămânile treceau toți în cassa circului.

Acest supărător început de Octomvrie venia nepotrivit ca să pună capăt adorărilor mele. Adio bucuria și extazurile reprezentațiilor de seară! In calitatea mea de extern supraveghiat nu întram în casa părintească decât pentru a prânzi în familie, și după această masă, era prea târziu ca să mă îndrept spre circ. Acest sfârșit de vacanță mă desola. Ea era o și mai mare mâhnire pentru pretinul meu Vital Herbelot, pe care părinții îl condamnaseră intern, spre a-l sili să-și pregătească cât mai serios examenele sale dela Saint-Cyr. Vital era dintr'o familie bogată; având buzunarul bine înțesat și afară de asta fiind din natură foarte întreprinzător, nu scăpa nici o reprezentație de circ și cu daruri neînsemnate câștigase favoarea Cristinei. Primeam secretele norocului său, eram gelos de succesele lui, dar suferind că-l văd preferat de buna călăreață, mă socoteam totuși fericit de a fi umilitor părtaș la triumful său. Iubirea mea sfielnică și ascunsă găsea o umbră de bucurie melancolică. Eu nu eram trandafirul dar trăiam pe lângă el, respiram parfumul și asta îmi era destul.

(Va urma.)

faimosul Jeszenszki și că nici n'a cunoscut poate pe atunci pe Dr. A. Frâncu.

Ar fi într'adevăr o pierdere de vreme a mai stărui să dovedim că stăm față cu o simplă și îndrăsneață negare a unor fapte săvârșite, când vedem cu părere de rău că chiar și în introducerea răspunsului, ce-l dă foaiei noastre, »Tribuna« (nr. 236 a. c.) perverteşte în modul cel mai cutezător adevărul despre cuprinsul propriului său articol (nr. 241), care ne-a îndemnat a scrie articolii noştri polemici.

Tactica de a procede după maxima *„si fecisti nega!“* a directorului actual al »Tribunei« e prea de tot învechită și deochiată, — ar fi timpul și ar face bine să înceteze odată cu ea!

ȘTIRILE ZILEI.

— 1 Noemvrie v.

Poetul O. Goga, care în procesul ce l'a avut zilele aceste fu achitat la curtea cu jurați din Cluj, apărându-se cu succes (în limba maghiară), a fost obiectul unor ovațiuni din partea tinerimei. In seara aceleiași zile o societate număroasă de dame și domni s'a întrunit într'o cameră dela restaurantul »Thalia« în onoarea poetului.

Membrii onorari ai »Junimei«. Societ. academică „Junimea« din Cernăuți a numit în adunarea sa generală din 8 Noemvrie a. c. cu nesfârșit entusiasm pe profesorii universitari N. Iorga și A. C. Cuza de membrii onorari ai săi.

Marele duce Mihail la Viena. Se anunță din Petersburg, că marele duce Mihail Alexandrovici, fratele Țarului Rusiei, va sosi în curând la Viena spre a felicita în persoană pe împăratul Francisc Iosif, cu ocazia împlinirei a șaizeci de ani de domnie.

In audiență. Din Viena se anunță că Maj. Sa a primit Joi la prânz pe delegatul român d. Porumbaru într'o audiență specială.

Impăratul Wilhelm și contele Zeppelin. Discursul, cu care împăratul Wilhelm a conferit contelui Zeppelin în persoană ordinul Vulturului negru este de următorul cuprins: »In numele meu și în numele întregului nostru popor german mă bucur de-a putea mulțumi excelenței Voastre pentru admirabila operă ce mi-ai presentat'o astăzi atât de frumos și de a te felicita din adâncul inimei. Patria noastră poate fi mândră de a posede un astfel de fiu, cel mai nobil fiu al veacului al douăzecelea, care prin invențiunea sa, ne-a adus înaintea unui nou punct de desvoltare al ginței umane. Nu voiu zice prea mult susținând, că astăzi am trăit unul din cele mai mari momente ale culturei omenești. Mulțumesc lui Dumnezeu dimpreună cu toți Germanii, că a ținut demn poporul nostru de a te numi al nostru; fie-ne dat tuturor ca odată să putem zice ca și d-ta, la bătrânețele noastre că ni-a succes de-a servi cu atât succes scumpei noastre patrie. Ca semn al recunoștinței mele admirătoare pe care de sigur o împărtășesc toți oaspeții adunați aici (la Donau-eschingen) și poporul nostru german, îți confer înaltul ordin al »vulturului negru!«

Impăratul Chinei se află de câteva zile în agonie. Unele telegrame mai noua anunță chiar moartea sa. Fratele său mai tânăr, și viitorul împărat, a sosit în palatul din Peking.

Petrecere în Brașovul-vechiu. „Corul bisericei greco-orientale române a sfintei Adormiri din Brașovul-vechiu« invită la producțiunea muzicală-teatrală impreunată cu dans, ce o va arenja *Sâmbătă în 8 Noemvrie st. v.* (21 Noemvrie n.) 1908 (ziua sfinților arhangeli Mihail și Gavril), în sala hotelului Central Nr. 1 din loc. Inceputul la 7½ oare seara. Corurile se dirigează de d-l Romulus *Ardelean* învățător. După producțiune urmează dans, începând cu »Călușerul« și »Bătuta«. Prețul de intrare: de persoană 1 coroană. Studenții 60 bani. Venitul curat este destinat pentru fondul corului dela biserica Sfintei Adormiri din Brasovul-vechiu. Suprasolviri și oferte marinimoase se primesc cu mulțămită și se vor chita pe cale ziaristică. Biletele se află de vânzare la librăria A. Mureșianu.

Program: 1) G. Dima: »Mândruliță de demult«, cor mixt, 2) I. Vidu: »Nu-mi place«, »Imi place«, coruri mixte. 3) Declamațiune. 4) I. Vidu: »Răsunetul Ardealului«, cor mixt cu solo de bariton. 5) Teatru: »Idil la țară«, comedie într'un act de Juin și Flerx, localizată de Maria Baiulescu.

O mare nenorocire s'a întâmplat astăzi în fabrica de parchete din Str. Prundului. Măsarul Nicolae Găitănar a fost prins de curelele mașinei și s'a ales cu leziuni atât de grave, încât după scurt timp a încetat din viață.

Un aviator român. Din București se anunță, că d-l Eugen Asaki, cunoscutul aeronaut român, este pe cale a face experiențe cu un nou aparat de sburat cu două planuri. Noul aeroplan s'a construit în una din fabricile mari din Germania. Actualmente se lucrează la construirea motorului, cu care de îndată ce va fi adaptat aparatul d. Asaki, va face câteva încercări în primăvara viitoare la Paris.

Cod comercial internațional. Din Haga se anunță, că comisiunea internațională de drept privat a luat hotărârea ca în virtutea conferenței internaționale dela Haga să vină cu un proiect de cod comercial internațional, în ce priveşte cestiunile comerciale. Președintele comisiunei, Asser, a și alcătuit un cestionar în această privință.

O teribilă catastrofă minieră. O explozie de pulbere de cărbuni a avut loc în mina Radbod. (Westfalia). Din 360 lucrători, cari se aflau în mină, 3 au fost uciși, 36 au fost scoși grav răniți, 150 se crede, că ar fi perit. Până Joi la 2 oare după amiazi au fost scoși din mină 35 morți. Se mai află în puț peste 300 mineri, salvarea lor pare cu neputință. 30 oameni grav răniți se află la spital. Explosia s'a produs cam pe la 4 dimineața și a fost foarte violentă. Focul continuă a se întinde în mină. Echipa de salvare a trebuit să renunțe a se coborâ în mină. Pompierii au început să lucreze la stângerea incendiului în mină. *Salvarea victimelor rămase în mină fiind cu neputință, mina va fi inundată spre a se putea stinge incendiul, care ia tot mai mari proporțiuni.* După constatările oficiale sunt 36 morți și 35 răniți, dintre aceștia au murit 3. In mină se află încă peste 200 mineri, ei trebue considerați ca perduți.

Necrolog. La 7 Noemvrie a. c. a repausat în Schöneberg lângă Berlin, medicul primar dela institutul gynecologic din Cernăuți, Dr. Modest Popescul. A fost unul dintre cei mai de seamă medici din țară și s'a bucurat totdeauna de un nume bun. Inmormântarea a avut loc alaltăieri în Cernăuți. Odihnească în pace.

Balonul pentru armata americană. Din Washington se anunță, că secretarul de stat la răsboiu a cerut pe exercițiul 1909 o sumă de 500.000 dolari pentru cumpărarea de aerostate, baloane dirijabile și aeroplane pentru armată.

Reuniunea femeilor gr. or. române din Fabricul-Timișoarei și provință aranjază o petrecere de dans Joi, în 26 Noemvrie n. 1908, în sala berăriei de aici (Fabrikshof) în favorul scopului statutar al Reuniunei. Comitetul Reuniunei: Maria Dr. *Putici* presidentă, Nicolae *Nicorescu* secretar.

Prinsori la alegerea de președinte din Statele-Unite. Cei cari s'au prins că va birui Bryan plătesc gras, iar cei cari s'au fost îndatorat a face lucruri caraghioase le fac. O actriță a țupăit băgată într'un boloboc fără fund, în jurul casinului celui mare. Un advocat s'a acățărat pe un stâlp de telegraf și striga: »Veniți, priviți. Eu sunt maimuța cea mai eget beget«. Altul a mers în patru labe o jumătate kilometru în Broadway. Mulți mână pe jos un ou, distanțe de sute de metri, având grijă să nu-l spargă. Un bărbat politic din Tammanyhall s'a plimbat călare d'andoaselea pe un măgar purtând un steag cu vorbele: »Am votat pe Bryan și am făcut prostie« Unii s'au legat a nu se rade până nu vor ajunge democrații la putere. Alții să-i ducă în cărucior ca pe copiii pe stradă etc.

Dr. Augustin Venter advocat s'a transpus cu cancelaria sa advocațială din Str. Hirscher nr. 7, tot în Strada Hirscher nr. 15 în casele lui Stefan Pap și fii.

Candidat de advocat cu oareși-care praxă află aplicare în cancelaria subscrisului, — numai decât. Ileanda Mare. — Dr. Victor Pop advocat.

O doftorie de casă răspândită. Căutarea continuă după spirtul (Franzbrantwein) și sarea lui Moll, dovedește că întrebuințarea lor, ca fricțiune alinătoare de dureri. reumat ce are efect bun. Sticla 1 cor. 90 bani. Se trimite zilnic cu rambursă poștală, de liferantul curții c. și r. A. Moll, Viena, Tuchlauben 9. In depositele din provincie să se ceară expres preparatul Moll provăzut cu marca de scut și subscriere. — (1)

Mormântul aeronautului Andree.

O telegramă mai nouă sosită alaltăeri dela căpitanul vasului scandinav »Juga« confirmă știrea despre aflarea mormântului aeronautului Andree. Credem de interes a reîmprospăta în mintea cetitorilor noştri câteva date despre plecarea curagiosului explorator la polul nordic.

Acum unsprezece ani, adică în 11 Iulie 1897, d-l S. A. Andree, întovărășit de Nils Strindberg și K. Fraenkel a plecat, din insula Danezilor, situată la nord de Spitzberg, cu balonul »Ornen« spre polul nord, cu intenția de a ajunge în America.

Balonul »Ornen« avea un volum în stare de a suporta o greutate de 2583 kilograme. Mulțumită acestei însușiri, s'a putut încărca în nacela, — înaltă de 2 metri, — destul lest pentru vremuri de nevoe. Afară de lest și provizii pe trei luni, în nacelă mai erau și aparate de observație. Indată ce balonul s'a înălțat, vântul, care devenise violent, l'a îndreptat spre mare. Aci, în loc să se urce, balonul se cobora. La un moment dat, se coborâse atât de mult, în cât valurile întărâtate ale mărei atingeau nacela. Spaima aeronauților era la culme. Ei se apucară atunci să arunce din lest. In sfârșit, după îndelungate sforțări, balonul se înălță iar.

După patru zile, adecă în ziua de 15 Iulie, comandantul corăbiei Aken, a văzut în dreptul insulei Spitzberg, un porumbel călător. L'a împușcat. Porumbelul avea legat de gât un mic de hârtie. Pe învălișul sulului era scris: »Din partea expediției polare Andree, pentru ziarul »Aftonblated«, la Stockolm. Desfaceți coperta și scoateți două scrisori. Aceea care e scrisă în limbagiul obișnuit telegrafiați-o lui »Aftonblated«; pe ceea prescurtată trimiteți-o cu cel dintâi curier, aceluiași ziar«. Comandantul desfăcu coperta dar nu găsi nici o scrisoare prescurtată. El a găsit numai un biletel pe care era scris cu mâna lui Andree: »Latitudine 82°, 2'; longitudine 15°, 5'. Inaintare bună spre est; 10° sud. Toate merg bine pe bord. Acest porumbel e al treilea.« De urma celorlalți porumbei nu s'a știut nici odată nimic.

De altfel, acesta a fost primul și ultimul curier al lui Andree, care a putut ajunge la destinație. Dela 15 Iulie 1897 nu s'a mai știut nimic despre îndrăzneața expediție a lui Andree și a tovarășilor săi.

Varietăți.

Săpăturile făcute în timpul din urmă de o societate arheologică engleză, în *Laconia* (Grecia), au dat de unele rezultate în adevăr mulțumitoare, cari aduc multă lumină pentru cunoașterea istoriei grecești.

Indeosebi pentru Sparta cercetările au procurat multe date sau au confirmat pe acelea ale unor mai vechi cercetări. Orașul Lacedemon s'a aflat că a fost întemeiat prin întrunirea la olaltă a cinci sate; numai cetățenii morți pe câmpul de luptă și preotesele altarelor erau înmormântați: copiii, cari nu erau vrednici de a ajunge cetățeni, erau executați în public etc.

Cea mai fericită descoperire însă este aceia a celui mai vechiu templu doric cunoscut până în prezent. Și anume are o vechime care trece cu 500 de ani înainte de Christos. Este clădit în lemn și cărămizi uscate la soare.

*

Incep să ia pozițiune tot mai hotărâtă pentru ideia păcii universale popoarele din Apus și în deosebi muncitorimea organizată.

In Anglia, la *Congresul sindicatelor de muncitori*, ținut de curând la Nottingham, unde au fost representați 1.800.000 de muncitori s'a hotărât că muncitorimea în cazul declarării unui răsboiu, se va opune cu toate mijloacele și toate puterile ce-i stau la îndemână.

Aceiași muncitori englezi, apoi, se asociază la un mare meeting pacifist »pentru a lupta împotriva ori-cărui spirit șovinist și a munci pentru menținerea păcii« — acesta ținut la Berlin.

In Danemarca apoi deputații partidului muncitorilor propun: »ca țara lor să se declare neutră, ca serviciul militar să fie desființat și că ori-ce neînțelegere posibilă dintre state să fie adusă înaintea *Inaltei Curți* dela Haga«.

Glume.

Un vagabond e citat înaintea tribunalului pentru a cincea-oară, iar președintele îl recunoaște:

— Vom fi din nou siliți să te condamnăm, zice magistratul.

— Așa-dar d-voastră nu vă veți schimba de loc! rostește prevenitul descurajat.

*

— Cum, te muți? Par' că erai cu proprietarul în cei mai buni termeni?

— Tocmai din cauza lor mă mut. Ii datorez chiria pe două termene.

*

— Ce deosebire între un balon și un parvenit?

— ?!

— Balonul întâi se umflă și apoi se ridică, pe când parvenitul întâi se ridică și apoi se umflă.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 14 Nov. Desbaterea budgetului pro 1909 se va începe în ședința de Mercuri a dietei.

Viena, 14 Nov. Pertractările intre partidele austriace privitoare la constituirea noului guvern, au durat până eri seara târziu și s'au terminat fără rezultat, prin urmare formarea unui cabinet în frunte cu ministrul Bienerth e zădărnicită.

Milano, 14 Nov. Comitetul central al iridentiștilor italieni publică în „Tempo“ un manifest către populația din Bosnia și Herțegovina. In acest manifest se amintesc vitejiile garibaldienilor și se promite Bosniacilor tot ajutorul în contra dușmanului comun.

Belgrad, 14 Nov. Prințul George al Serbiei va pleca zilele aceste la Constantinopol spre a să sfătui cu guvernul otoman asupra evenimentelor din Balcani.

Constantinopol, 14 Nov. Din Salonic vine știrea că bulgarii proiectează reînceperea mișcărei revoluționare. Autoritățile din Vodena au confiscat eri documentele privitoare la acest plan.

Cugetări.

Nu poate fi o nație puternică și rezistentă fără spiritul de devotament, de renunțare și de jertfă.

Raimond Poincaré.

*

Nu este oare puțină artă în ori-ce prietinie, în ori-ce iubire? De sigur că nu arta minciunii, ci arta idealizărei.

Lucie Goyan-Faure.

Bibliografie.

„Compassul Românesc“ de *N. P. Petrescu* partea I. și II. care conține și legea comercială. Se poate procura prin librăria A. Mureșianu, Brașov. Prețul amberlor tomuri plus 3 cor. 20 bani porto.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu

Redactor respons.: Victor Branisce

Representație artistică familiară.

Duminecă în 15 Noemvrie va avea loc în sala de concerte

o reprezentație artistică,

arangiată de 4 surori Sauerteig. Se vor produce **ture de scamatorie escentrică** și diferite cap d'opere hazlie.

Inceputul la 8 oare. Vânzare de bilete la casa teatrului toată ziua.

404,1—1.

„Gazeta Transilvaniei" cu numĕrul à 10 fileri se vinde la zarafful Dumitru Pop, la tutungeria de pe parcul Rudolf și la Eremias Nepoții.

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.